

Millî Kütüphane'nin ilk binası ile kurucusu Adnan Ötügen

Kültür Bakanlığı'na bağlı bir başkanlık olan Millî Kütüphane, başkan ve başkan yardımcısının emrinde üç daire başkanlığı ve on yedi şube müdürlüğü şeklinde örgütlenmiştir. Bu yapı içerisinde diğer kütüphanelerden farklı olarak yabancı yazarların yurt dışında basılmış Türkiye ve Türkler'le ilgili eserleriyle Türk yazarların yurt dışında yayımlanmış eserleri ve el yazması kitaplar satın alınmaktadır. Millî Kütüphane tarafından hazırlanarak basılan bibliyografya ve kataloglarla yürütülen projeler, Türkiye'nin geriye dönük ve güncel bilgi birikimini ortaya koyması bakımından önemli çalışmalardır. Türk Kütüphaneciler Derneği yayını olarak çıkarılan, fakat Millî Kütüphane uzmanları, müşavirleri ve kütüphanecilerinden oluşan bir komisyon tarafından Türk kütüphanelerinin ihtiyaçlarına göre hazırlanan *Basma Eserler Alfabetik Katalog Kaideleri: Enstrüksiyon* (Ankara 1957) adlı eserden başka 1971-1991 yılları arasında *Devlet Yayınları Bibliyografyası*, 1989-1991 yıllarında *Seçilmiş Gazete Yazıları Bibliyografyası* yayımlanmıştır. *Türkiye Bibliyografyası* ile (1955 -) *Türkiye Makaleler Bibliyografyası*'nın (1952 -) neşri aylık olarak sürmektedir. *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu* ise ([TÜYATOK] 1978 -) öncelikle Kültür Bakanlığı'na bağlı kütüphanelerle müzelerde ve resmî kuruluşlarla bazı şahsî kütüphanelerde mevcut yazma eserlerin bibliyografik künyelerinin yer aldığı, uzman personel konusundaki eksiklikler yüzünden oldukça yavaş yürütülen bir çalışmadır. Bu proje çerçevesinde 1979-2000 yılları arasında on dört fasikül neşredilmiştir. *Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu* (1987 -), *Türkiye Basmaları Toplu Kataloğu Arap Harfli Türkçe Eserler* (1729-1928) ile (1990 -) bazı eksiklerine rağmen CD formatında hazırlanmış olan "Cumhuriyet Dönemi Makaleler Bibliyografyası

1923-1999" ve "Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Bibliyografyası" da kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Şer'iye sicili defterlerinin belge analizlerinin hazırlanması devam eden çalışmalardandır.

2004 yılı Nisan ayı verilerine göre Millî Kütüphane 1.045.972 adet kitap, 707.606 cilt süreli yayın, 25.929 adet el yazması, 8934 şer'iye sicili defteri, 55.827 eski harfli Türkçe kitap ve 197.351 kitap dışı belgeden oluşan koleksiyonunu 39.000 m²'lik bir alanda hizmete sunmaktadır. Kütüphane binası içinde bulunan çalışma ofisleri, okuma salonları yanında sergi ve konferans salonları, bilgi işlem merkezi, konuşan kitaplık, Atatürk belgeliği ve biyografya arşivi, harita salonu, basımeviyle mikrofilm ve fotoğraf laboratuvarı da hizmet vermektedir. Kataloglama "Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları 2", sınıflama "Dewey Onlu Sınıflama 20" esaslarına göre yapılmaktadır. 1993 yılından itibaren Millî Kütüphane veri tabanına yüklenmiş bibliyografik künyelere internetten (www.mkutup.gov.tr) ulaşmak mümkündür.

BİBLİYOGRAFYA :

Hasan Duman, "Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin Dünü - Bugünü - Geleceği", *Beyazıt Devlet Kütüphanesi 100 Yaşında* (haz. Hasan Duman), İstanbul 1984, s. 1-22; 50. *Kuruluş Yılında Ulusaldan Evrensel Türk Millî Kütüphanesi (1946-1996) Sempozyum (Bildiriler)*, Ankara 1998; Özer Soysal, *Türk Kütüphaneciliği*, Ankara 1998, I, 70-71; a.mlf., *Türk Kütüphaneciliği: Bilgi'nin Yazgısı*, Ankara 1998, s. 249-257; *Millî Kütüphane'ye Armağan*, Ankara 1999; Tuncel Acar, "Millî Kütüphane", *Prof. Dr. Necmeddin Sefercioğlu Armağanı* (haz. Ersin Özarslan), Ankara 2001, s. 261-263; H. F. Raux, "Türkiye'nin Bibliyografya Alanındaki İhtiyaçlarının Karşıllanması ve Türk Millî Bibliyografya Enstitüsü" (trc. Zerrin Arsebük), *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, I/2, Ankara 1952, s. 120-126; Adnan Ötügen, "Millî Kütüphane Nasıl Kuruldu?", a.e., IV/1 (1955), s. 1-40; Hamit Zübeyr Koşay, "Kütüphanelere Dair (I)", a.e., IX/1-2 (1960), s. 36-40.

TUBA ÇAVDAR

MİLLÎ MECMUA

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yayımlanan fikir, edebiyat ve sanat dergisi.

Cumhuriyet'in ilânının hemen ardından İstanbul'da Mehmed Mesih (Akyiğit) tarafından çıkarılmaya başlanmıştır (1 Teşrinisânî 1339 / 1 Kasım 1923). 1 Haziran 1928'e kadar önceleri iki haftada bir, daha sonra her ayın birinde ve on beşinde olmak üzere 112 sayı çıkmıştır. Beş aylık bir sürenin ardından harf inkılabına rastlayan 1 ve 15 Kasım tarihli iki sayıda yeni harflerle dizili yazıların da yer aldığı bir geçiş süreci yaşamış, 115-145. sayılar arasında (1929-1933) yayımını düzensiz biçimde devam ettirmiş ve kapanmıştır. Uzun bir aradan sonra 15 Nisan 1952'de 1/146. sayı ile yeni bir yayım dönemi başlatan derginin 1955'te 17. sayıya ulaştığı bilinmektedir.

Yahya Saim (Ozanoğlu) tarafından kaleme alınan 1. sayıdaki başyazıda *Türk Yurdu*, *Yeni Mecmua* gibi dergilerle açılan yolun muzaffer Anadolu'yu doğurduğuna işaret edilmektedir. *Millî Mecmua*'nın hedefi ise medenî milletlerin yolundan yürüyerek mefkûreci gençliğin ifadesi olmaya çalışmaktır. *Yeni Mecmua* tarafından kendisinin acemice bir taklidi olarak görülen *Millî Mecmua* bu idealist tutumunu yeri geldikçe vurgulamıştır. Fikir, edebiyat ve sanatla çerçevesi geniş bir alanda yayımını sürdüren dergi, ilk sayılardan itibaren Türk ocaklarının kültürel etkinlikleriyle ilgili haberlere ve ocakların işlevi konusunda Hamdullah Suphi ile (Tanrıöver) bir röportaja yer vermiştir.

Cumhuriyeti ve çağdaşlaşmayı prensip edinen derginin yayımını sürdürdüğü yıllar önemli inkılapların gerçekleştirildiği bir döneme rastlamış, yaşanan gelişmelere paralel biçimde tutumu da genel çerçeveli bir benimseyicilikten inkılapların ayrı ayrı savunulduğu bir noktaya doğru varmıştır. Köprülüzâde Mehmed Fuad'ın harf inkılabının doğuracağı olumsuz sonuçlara dikkat çeken yazısı dışında (nr. 75) Mustafa Şekip (Tunç) (nr. 58), Ali Haydar (Taner) nr. 12 ve Halil Nimetullah (Öztürk) (nr. 85) yazılarında harf inkılabını desteklemişlerdir. Dergi "Türk İnkılabı Karşısında Müslümanlık" konulu bir anket düzenlemiş, İsmail Hakkı (Baltacioğlu) bu ankete verdiği cevapta dinde reform önerip ezanın Türkçe okunması, camilerde secde yerlerinin yükseltilmesi gibi bazı teklifler ileri sürmüştür (nr. 110).

Derginin başyazıları başlangıçta Yahya Saim ve Hasan Âli (Yücel), daha sonra dü-

MİLLÎ MECMUA

zenli olarak Mehmed Mesih tarafından kaleme alınmıştır. Manzumeleriyle beraber dergide en fazla imzası bulunan Mehmed Mesih'in "Millî Mecmua'nın İki Haftası" başlıklı aktüel haber ve yorum sayfalarının da yazarı olduğu anlaşılmaktadır. Edebiyat ve dil, felsefe, içtimaiyat, mimari, mûsiki, tarih, eğitim, fen gibi alanlardaki yazılarla röportaj ve biyografilere yer verilen derginin yazarları ve dikkat çeken bazı yazıları arasında Kösemihalzade Mahmut Ragıp'ın (Gazimihal) "Kurûn-ı Vustâ Avrupa Mûsikisi", "İbn Battûta'ya Göre Mûsiki Dünyası"; Cemil Sena'nın (Ongun) "Bedîiyat", "Mâba'de't-tabîyye", "Sosyolojinin Tarihi"; Halil Nime-tullah'ın "İnkılâbın Felsefesi", "İlim Lisânında Birlik"; Naci Fikret'in (Baştak) "Kudretiyat Felsefesi -Energetisme-", "Aşkın Psikolojisi"; Hüseyin Namık'ın (Orkun) "Türkçe'nin Etimolojisine Dair"; Yusuf Şerif'in (Kılıçel) "Avrupa Edebiyatı ve Biz"; Sadettin Nüzhet'in (Ergun) "Edib Harâbî", "Şair Ayaşlı Şâkir", "Türk Edebiyatı Tesirinde Kalan Ermeni Şairleri"; Hasan Âli'nin "Bedîiyat Musahabeleri"; Hamit Zübeyr'in (Koşay) "Ural-Altay Lisanlarının Karâbeti Zımnında Yeni Tecrübeler"; Ali Haydar'ın "Maarifin Terakkî Çareleri" ile Mustafa Şekip ve Mehmed Emin'in (Erişirgil) çeşitli yazıları bulunmaktadır. Meh-

med Halid (Bayrı) "Edebiyat Tarihi" genel başlığı altında bazı şairlerin hayatı ve sanatları üzerine yazılar yazmıştır. Şiirleriyle dikkati çeken yazarlar Halide Nusret (Zorlutuna), Necip Fazıl (Kısakürek), Ömer Bedreddin (Uşaklı), Ali Mümtaz (Arolat), Faruk Nafiz (Çamlıbel), Ahmet Kutsi (Tecer) ve Hasan Âli'dir. Orhan Rıza (Aktunç) ile Arif Dündar da uzun süreli görünen imzalarındadır. Dergide yer alan halk şiiri örnekleri azımsanmayacak bir sayıya ulaşmaktadır. Az sayıda ürününü yer alan yazarlar arasında Mehmed İzzet, M. Şakir (Ülkütaşır), Şükûfe Nihal (Başar), Ahmet Hamdi (Tanpınar), Ahmed Râsim, Feridun Nafiz (Uzluk), Selâmi İzzet, Saffet Urfi (Betün), Necmettin Halil (Onan), Mükrimin Halil (Yinanç), Ahmet Refik (Altınay), Nâmdar Rahmi (Karatay), Hâbil Âdem (Pelister), Abdülfeyyaz Tefvik (Yergök), Halil Bedii (Yönetken), Nezihe Muhittin (Tepedelenlioğlu), Peyami Safa, Selâhattin Enis (Atabeyoğlu), Ali Canip (Yöntem), Mehmet Ali (Ayni), Ömer Ferid (Kam), Necmeddin Sâdık (Sadak) ve Hilmi Ziya (Ülken) gibi isimler bulunmaktadır.

Çoğu seri yazılardan oluşan Ali Rızâ Bey'in (Balıkhâne nâzırı) "İstanbul'da Turûk-ı Aliyye'nin İntişârı" ve "Onüçüncü Asr-ı Hicrîde İstanbul Hayatı"; Şehâbeddin'in (Uzluk) "Türk Nakış Tarihinde Mevlevîler", "Selçuklu ve Osmanlı Çinileri İşçiliği", "Türk Ressamları"; Ahmet Süheyl'in (Ünver) "Tarihimizde Lâle Merakı", "Eski Türk Evi"; Rifat Osman'ın (Yarar) "Edirne Âbideleri: Edirne'de Türk Evleri", "Edirne Nehirleri"; Nûreddin İbrâhim'in "Anadolu'da Selçuk Sanatı" (nr. 94, 96, 99, 101), "Kitâbelerimizde Hars" ve Abdülbakî'nin (Gölpınarlı) "Sanatkar Mevlevîler" başlıklı çalışmaları dikkat çekmektedir.

Bekir Sıtkı (Kunt), "Teknik Apolojisi I-VII" yazısında insanlığın ilerleyen teknolojiyle makineler karşısında modern köleler haline gelmesini eleştirmiştir. Dergide Sultan Veled, Abdülhak Hâmid (Tarhan), Ali Emîrî Efendi, Ali Nazîma, Necip Âsım, Ahmet Refik gibi şahsiyetlerin yanında Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Haendel, Wolfgang A. Mozart, Joseph Haydn ve Willibald Gluck gibi klasik Batı müziğinin önemli isimlerinin biyografilerine de yer verilmiştir. Şehâbeddin "Türk Ressamları" yazısında Seyid Bey, Said Efendi, Nâmi Dede, İbrâhim Paşa, Tefvik Paşa, Ahmed Ali Paşa, Zekâi Paşa, Hüsnü Yusuf Bey, Yûsuf Ziyâ Paşa, Nûri Paşa ve Ârif Mehmed Paşa'dan oluşan on bir Türk ressamının biyografilerini ve resim anlayışlarını ortaya koymuştur.

Ölümleri dolayısıyla Süleyman Nazif, Mimar Kemaleddin, Müftüoğlu Ahmed Hikmet ve Mehmed İzzet hakkında yazılara yer verilmiş; Abdülhak Hâmid, Nâdîm, Tefvik Fikret ve Ziya Gökalp ağırlıklı özel sayılar hazırlanmıştır. Bu arada çeşitli kişilerle röportajlar yapılmış, mimariyle ilgili bir anket düzenlenmiştir.

Müfide Ferid'in (Tek) ülkedeki yabancı okullarında Türk kızlarının hıristiyanlaştırılmasını konu alan *Pervaneler* adlı romanı dolayısıyla Mehmed Emin ve Mustafa Şekip değerlendirme yazıları yazmış, Mütareke yıllarında İstanbul'da hummalı bir faaliyete giriştiği belirtilen Genç Hıristiyanlar Cemiyeti'nin tarihçesi ve emelleri ortaya konulmaya çalışılmıştır (nr. 28-31). "Türkleri İğfal Teşebbüsü" başlıklı yazıda (nr. 42) aynı cemiyetin kendini gizlemek için adını Türk-Amerikan Kulübü olarak değiştirdiği bildirilmiş, Batı medeniyetiyle Hıristiyanlığın sınırlarının ayrılması gereğine dikkat çekilmiştir. Bursa Amerikan Mektebi'nde Hıristiyanlığı kabul eden Türk kızları dolayısıyla çıkan bir yazıda ise Türk ailelerinin, evlâtlarını bu okullara göndermemeleri konusunda uyarıldığı görülmektedir.

Dergide çeviri konusunu ele alan Hüseyin Namık'ın "Tercüme Devri" gibi bazı yazıları yanında Anatole France (nr. 49-63), Oscar Wilde (nr. 106-112), Tagore (nr. 42-50, 75-80), Nietzsche gibi yazar ve şairlerin eserlerinden çevirilere yer verilmiştir.

Cumhuriyet Üniversitesi'nde Muzaffer Çandır *Millî Mecmua İnceleme ve Seçilmiş Metinler* (1-50. sayılar, 1992), Ercan İliter *Millî Mecmua Tahlîli Fihrist* (49-114. sayılar, 1998) ve Kocaeli Üniversitesi'nde Gonca Arkon *Millî Mecmua İnceleme-Metin* (2000) adıyla yüksek lisans tezi hazırlamışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Muzaffer Çandır, "Millî Mecmua", *Yedi İklim*, IX/63, İstanbul 1995, s. 65-67; Tanju Oral, "Millî Mecmua", *TDEA*, VI, 359-360.

ÂLİM KAHRAMAN

MİLLÎ MÜCADELE

Mondros Mütarekesi'nden sonra işgal devletlerine karşı yapılan savaşların genel adı (1918-1923).

İstiklâl Harbi, Bağımsızlık Savaşı veya Kurtuluş Savaşı olarak da anılır. Mondros Mütarekesi'nin (30 Ekim 1918) ardından başlayıp askerî bakımdan Mudanya Mü-

Millî Mecmua'nın 1339 (1923) tarihli nüshasının ilk sayfası

